

YOSHLARNING JAMOATCHILIK FAOLLIGINI RIVOJLANTIRISH: YETAKCHILIK, KO'NGILLILIK VA IJTIMOY MAS'ULIYATNING AHAMIYATI

Toshkent Xalqaro Vestminster Universiteti

2-bosqich talabasi Norova Ruxshona

Annotatsiya: Mazkur maqolada yoshlarning jamoatchilik faolligini rivojlantirishning ijtimoiy-pedagogik va ma'naviy asoslari, yoshlar orasida yetakchilik qobiliyatlarini shakllantirish, ko'ngillilik faoliyatini kengaytirish hamda ijtimoiy mas'uliyat tuyg'usini yuksaltirish masalalari yoritilgan. Shuningdek, yoshlarning jamiyat hayotidagi ishtirokini faollashtirish, ularning tashabbuslarini qo'llab-quvvatlash, fuqarolik pozitsiyasini mustahkamlash va ijtimoiy muammolarni hal etishga jalb qilishning ahamiyati tahlil qilingan. O'zbekistonda yoshlarga oid davlat siyosati doirasida amalga oshirilayotgan islohotlar, yoshlarning jamoat tashkilotlari, mahalla, ta'lim muassasalari va ko'ngillilar harakatidagi ishtirokini rivojlantirish imkoniyatlariga alohida e'tibor qaratilgan. Maqolada yoshlar faolligini oshirishga qaratilgan amaliy takliflar ishlab chiqilib, yetakchilik, ko'ngillilik va ijtimoiy mas'uliyatning o'zaro bog'liqligi asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: yoshlar, jamoatchilik faolligi, yetakchilik, ko'ngillilik, ijtimoiy mas'uliyat, fuqarolik jamiyati, yoshlar siyosati, ijtimoiy tashabbus, volontyorlik, fuqarolik pozitsiyasi, mahalla, ijtimoiy hamkorlik, yoshlar tashkilotlari, ma'naviy tarbiya, ijtimoiy rivojlanish.

Bugungi globallashuv va ijtimoiy o'zgarishlar sharoitida yoshlarning jamoatchilik faolligini rivojlantirish jamiyat taraqqiyotining muhim shartlaridan biri hisoblanadi. Yoshlar har qanday davlatning intellektual, ma'naviy, iqtisodiy va ijtimoiy salohiyatini belgilovchi asosiy qatlamlardan biridir. Ularning jamiyat hayotidagi ishtiroki, ijtimoiy muammolarga munosabati, tashabbuskorligi va

mas'uliyat hissi mamlakatning kelajakdagi rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli yoshlarni nafaqat bilimli va kasbiy jihatdan yetuk mutaxassislar sifatida tayyorlash, balki ularni faol fuqarolar, tashabbuskor yetakchilar va jamiyat manfaatlariga daxldor shaxslar sifatida tarbiyalash ham muhim vazifadir. Jamoatchilik faolligi yoshlarning jamiyat hayotidagi turli jarayonlarda ongli ravishda ishtirok etishi, ijtimoiy muammolarni aniqlash va ularning yechimiga hissa qo'shishi, jamoaviy tashabbuslarni ilgari surishi hamda umumiy manfaatlar yo'lida hamkorlik qilishi orqali namoyon bo'ladi. Bunday faollik yoshlarning shaxsiy rivojlanishiga yordam berish bilan birga, jamiyatda o'zaro ishonch, hamjihatlik, hamkorlik va fuqarolik mas'uliyatini mustahkamlaydi [1].

O'zbekistonda yoshlarga oid davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri yoshlarning huquq va manfaatlarini himoya qilish, ularning salohiyatini ro'yobga chiqarish, tashabbuslarini qo'llab-quvvatlash hamda jamiyat hayotidagi ishtirokini kengaytirishdan iborat. Bu jarayonda ta'lim muassasalari, mahalla institutlari, yoshlar tashkilotlari, nodavlat notijorat tashkilotlari va boshqa jamoat birlashmalari muhim o'rin egallaydi. Yoshlarning jamoatchilik faolligini rivojlantirishda uchta asosiy omil alohida ahamiyat kasb etadi. Bular yetakchilik qobiliyati, ko'ngillilik faoliyati va ijtimoiy mas'uliyatdir. Yetakchilik yoshlarning tashabbus ko'rsatishi va boshqalarni umumiy maqsad sari birlashtirishiga yordam bersa, ko'ngillilik ularning amaliy faoliyat orqali jamiyatga foyda keltirishini ta'minlaydi. Ijtimoiy mas'uliyat esa yoshlarning o'z xatti-harakatlari, qarorlari va jamiyat oldidagi burchini anglab yetishiga xizmat qiladi [2].

Yoshlarning jamoatchilik faolligi shaxsning jamiyatdagi o'rnini anglab yetishi, o'z fikrini erkin va asosli ifodalashi, ijtimoiy muammolarga befarq bo'lmasligi hamda ularni hal etishda ishtirok etishi bilan tavsiflanadi. Bunday faollik turli shakllarda namoyon bo'ladi. Jumladan, ta'lim muassasalaridagi

o'zini o'zi boshqarish organlarida qatnashish, mahalla tadbirlarini tashkil etish, ekologik aksiyalarda ishtirok etish, ehtiyojmand insonlarni qo'llab-quvvatlash, madaniy-ma'rifiy tadbirlarni o'tkazish va ijtimoiy loyihalarni amalga oshirish shular jumlasidandir. Jamoatchilik faolligining rivojlanishi yoshlarning ijtimoiy tajribasini oshiradi. Ular jamoa bilan ishlash, muammolarni tahlil qilish, turli fikrlarni tinglash, kelishuvga erishish va mavjud resurslardan oqilona foydalanish ko'nikmalarini egallaydilar. Ushbu ko'nikmalar kelgusida ularning kasbiy faoliyati, oilaviy hayoti va jamiyatdagi munosabatlarida ham muhim ahamiyat kasb etadi [3].

Jamoatchilik faoliyatida ishtirok etadigan yoshlar atrofda voqea-hodisalarga nisbatan faol munosabat bildirishni o'rganadilar. Ular muammolarni faqat tanqid qilish bilan cheklanib qolmasdan, ularni bartaraf etish bo'yicha amaliy takliflar ishlab chiqish zarurligini tushunib boradilar. Masalan, mahallada ekologik muammolar mavjud bo'lsa, yoshlar hududni tozalash, daraxt ko'chatlarini ekish, chiqindilarni saralash va ekologik madaniyatni targ'ib qilish bo'yicha tashabbuslar bilan chiqishlari mumkin. Shuningdek, jamoatchilik faolligi yoshlarning ijtimoiy moslashuvi va o'ziga bo'lgan ishonchini oshirishga ko'maklashadi. Turli loyihalarda qatnashish orqali ular o'z qobiliyatlarini sinab ko'radilar, yangi tajribalar orttiradilar va jamiyat uchun foydali ishlarni amalga oshirish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bu esa ularning shaxsiy rivojlanishi bilan birga, ijtimoiy hamkorlikning mustahkamlanishiga ham xizmat qiladi. Biroq jamoatchilik faolligi faqat tadbirlarda qatnashish yoki muayyan tashkilotga a'zo bo'lish bilan cheklanmaydi. Uning asosiy mazmuni yoshlarning ongli ishtiroki, mustaqil fikrlashi, tashabbus ko'rsatishi va o'z faoliyatining natijasi uchun mas'uliyatni his etishida namoyon bo'ladi. Shu sababli yoshlar faolligini rivojlantirishda faoliyatning tashqi ko'rinishidan ko'ra, uning mazmuni va ijtimoiy natijalariga e'tibor qaratish lozim [4].

Ijtimoiy mas'uliyat shaxsning jamiyat oldidagi burchini anglab yetishi, o'z xatti-harakatlarining boshqalarga va atrof-muhitga ta'sirini tushunishi hamda umumiy manfaatlarga hurmat bilan munosabatda bo'lishini anglatadi. Yoshlarning ijtimoiy mas'uliyatini rivojlantirish ularni ongli, tashabbuskor va faol fuqarolar sifatida tarbiyalashning muhim shartidir. Ijtimoiy mas'uliyat kundalik hayotdagi oddiy xatti-harakatlardan boshlanadi. Jamoat joylarini toza saqlash, boshqalarning huquqlarini hurmat qilish, ta'lim muassasasi qoidalariga rioya etish, berilgan vazifalarni o'z vaqtida bajarish va muhtoj insonlarga ko'maklashish ushbu fazilatning amaliy ko'rinishlaridir. Bunday odatlar yoshlarning jamiyatdagi o'zaro munosabatlar va umumiy farovonlik uchun har bir insonning hissasi muhimligini anglashiga yordam beradi.

Yoshlarning fuqarolik pozitsiyasini rivojlantirishda huquqiy bilimlar ham muhim o'rin tutadi. O'z huquq va majburiyatlarini bilgan yoshlar jamiyat hayotidagi jarayonlarda ongli ravishda ishtirok etish, o'z manfaatlarini qonuniy yo'llar bilan himoya qilish va boshqa insonlarning huquqlarini hurmat qilish ko'nikmalariga ega bo'ladilar. Shu sababli ta'lim muassasalarida huquqiy savodxonlik, fuqarolik madaniyati va ijtimoiy mas'uliyatga bag'ishlangan mashg'ulotlarni kuchaytirish zarur. Raqamli texnologiyalar rivojlangan hozirgi davrda ijtimoiy mas'uliyat internet va ijtimoiy tarmoqlardan foydalanish madaniyatini ham qamrab oladi. Yoshlar axborotlarni tarqatishdan oldin ularning ishonchliligini tekshirish, boshqalarning sha'ni va qadr-qimmatini hurmat qilish, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish hamda kiberbullingning oldini olish masalalariga e'tibor qaratishlari kerak. Raqamli makonda mas'uliyatli xulq-atvor jamoatchilik faolligining zamonaviy ko'rinishlaridan biridir.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, yoshlarning jamoatchilik faolligini rivojlantirish jamiyatning barqaror taraqqiyoti, fuqarolik jamiyatini mustahkamlash va ijtimoiy hamkorlikni rivojlantirishning muhim omillaridan biridir. Yoshlarning jamiyat hayotidagi ishtiroki ularning shaxsiy salohiyatini ro'yobga chiqarish, mustaqil fikrlash, tashabbus ko'rsatish va ijtimoiy muammolarga mas'uliyat bilan yondashish imkoniyatlarini kengaytiradi. Yetakchilik, ko'ngillilik va ijtimoiy mas'uliyat yoshlar jamoatchilik faolligining o'zaro bog'liq uchta muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Yetakchilik yoshlarni tashabbus ko'rsatish va boshqalarni umumiy maqsad sari birlashtirishga undaydi. Ko'ngillilik ularning ijtimoiy foydali faoliyatini amaliy jihatdan namoyon etadi. Ijtimoiy mas'uliyat esa yoshlarning jamiyat oldidagi burchini anglashiga, o'z xatti-harakatlarini ongli ravishda boshqarishiga va umumiy manfaatlarga hurmat bilan munosabatda bo'lishiga yordam beradi. Yoshlar faolligini rivojlantirishda davlat tashkilotlari, ta'lim muassasalari, mahalla, oila va jamoat birlashmalarining hamkorligi muhim ahamiyatga ega. Ushbu hamkorlik yoshlarning tashabbuslarini qo'llab-quvvatlash, ko'ngillilik faoliyatini kengaytirish va ularning jamiyat hayotidagi ishtirokini kuchaytirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi. "Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida"gi Qonun. O'RQ-406-son, 2016-yil 14-sentabr. Qonun yoshlar siyosatining huquqiy asoslarini yoritishda foydalanildi.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. Yoshlar ma'naviyatini yuksaltirish va ularning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish bo'yicha ilgari surilgan tashabbuslar. 2019-yil.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi. 2022–2026-yillarga mo'ljallangan taraqqiyot strategiyasi. Toshkent, 2022.

4. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. "O'zbekiston — 2030" strategiyasi to'g'risida. PF-158-son Farmon, 2023-yil 11-sentabr.

5. Toshpo'latov, M. Z. Tomdi tumani yoshlarini ijtimoiy-iqtisodiy qo'llab-quvvatlash yuzasidan amalga oshirilgan chora-tadbirlarning tarixiy tahlili (2017–2024). Surxondaryo: Ilm va tafakkur, 2024, 2-son, 99–109-betlar.

6. Yusupov, A. Q. O'zbekistonda yoshlar ijtimoiy-siyosiy faolligini oshirishda madaniy va mafkuraviy omillarni o'rganishning nazariy asoslari. Qo'qon universiteti xabarnomasi, 2024, 11-son, 81–83-betlar. DOI: 10.54613/ku.v1i11.963.

7. Anvarov, A. O'zbekistonda yoshlar siyosiy madaniyati davlat modernizatsiyasining asosiy omili sifatida. Sharq tarixi, siyosati va huquqi jurnali, 2024, 4-jild, 4-son, 161–168-betlar.